

Editorial

l'Afrique, c'est chic

With a number of African countries celebrating their 50th anniversary of independence and the World Cup Football being held for the first time on the continent, Africa finds itself more than ever in the spotlights. The continent features in popular magazines, receives ample journalistic coverage in leading international newspapers, and has become a re-established topic of scholarly research in a number of disciplines. In 2010, *l'Afrique, c'est chic*.

It has been otherwise, though, especially in the spatial disciplines. After a period of sheer fascination for the continent among architects in the 1960s, Africa and Sub-Saharan Africa in particular has fell for a long time outside of the gaze of interest of architects, urban planners, architecture historians and critics. But ever since Rem Koolhaas decided to direct his focus on the 'incredible energy' of the city of Lagos as part of his Harvard Project on the City in the mid 1990s,¹ the forgotten continent has been (re)discovered. The contemporary conditions of the African city are appealing because they invite a reconsideration of the existing, Western paradigms of understanding urban development. Twentieth-century architecture and planning in Africa have aroused interest from architecture historians as a production that needs to be studied to gain a better understanding of the 'diaspora' of these modern professions. Postcolonial studies have also discovered the built production in Africa as a research topic and African urban history is an emerging scholarly field. Within organizations such as Docomomo International and Icomos, the heritage issue related to modern architecture in Africa is being discussed.²

This issue of *OASE* adheres to this interest in and fascination for the African city, yet aims at critically assessing this recent rediscovery.³ Against the dominant discourse of the 'informal', or even 'invisible' African city,⁴ it presents contributions that highlight to what extent the contemporary urban condition in Africa is geared by a 'hardware' that to a large degree was developed in the 1950s and 1960s. In this era, building and planning evolved from design professions at the service of a colonial agenda to more global practices of consultancy within a framework of emerging international developmentalism after independence, with new agents coming to the fore. A number of case studies presented here demonstrate to what extent former national, colonial and even linguistic boundaries were blurred in this process, due to more complex trajectories of import and export of expertise.⁵ Via micro-histories on the Mission Française d'Urbanisme in Kinshasa (Democratic Republic of the Congo), on new settlements linked to the Volta River Project in Ghana, on the work of Israeli architects in Africa, and on urban planner Michel Ecochard as a prototype of the international development expert, these contributions also question the colonial-postcolonial dichotomy. In fact, they highlight how the post-independence era was

1 Rem Koolhaas et al., *Mutations* (Barcelona: Actar, 2000); Bregtje van der Haak (dir.), *Lagos Wide & Close. An Interactive Journey into an Exploding City* (DVD, Amsterdam: Submarine, 2005).

2 For an overview of the recent interest in the African city in a number of disciplines related to physical space, see Johan Lagae and Luce Beeckmans, 'De (her)ontdekking van de Afrikaanse stad. Enkele aantekeningen bij actuele thematieken in het historisch onderzoek naar de koloniale stad in subsaharisch Afrika', *Stadsgeschiedenis*, vol. 2 (2008) no. 3, 209-225.

3 The recent exhibition project 'Urban Africa. A photographic journey', produced by the architect of Tanzanian descent David Adjaye, which has been on show in several venues (the Design Museum in London, BOZAR in Brussels) in 2010, is exemplary for the rediscovery of and – often uncritical – fascination for African cities.

4 See for instance, Filip De Boeck and Marie-Françoise Plissart, *Kinshasa: Tales of the Invisible City* (Ghent: Ludion, 2004).

5 In this respect, we adhere to the seminal edited volume of Joe Nasr and Mercedes Volait, *Urbanism: Imported or Exported? Native Aspirations and Foreign Plans* (Chichester: Wiley-Academy, 2003).

Redactioneel

L'Afrique, c'est chic

Nu een aantal Afrikaanse landen de vijftigste verjaardag van hun onafhankelijkheid vieren en de Wereldbeker Voetbal voor het eerst op het continent plaatsvond, staat Afrika meer dan ooit in het centrum van de belangstelling. Het continent figureert in vulgariserende tijdschriften, krijgt uitvoerige journalistieke aandacht in toonaangevende internationale kranten en wordt ondertussen ook binnen diverse academische disciplines als een volwaardig onderzoeksthema beschouwd. In 2010 geldt: 'l'Afrique, c'est chic'.

Toch was het ooit anders, vooral in de ruimtelijke disciplines. Hoewel het continent in de jaren zestig een tijdlang kon rekenen op de fascinatie van architecten, vormde Afrika, in het bijzonder Subsaharisch Afrika, lange tijd een blinde vlek in de interesse van architecten, stadsplanners, architectuurhistorici en critici. Sinds Rem Koolhaas midden jaren negentig, in het kader van het Harvard Project on the City, besloot zijn aandacht te richten op de *incredible energy* van de stad Lagos in Nigeria, lijkt het vergeten continent te zijn (her)ontdekt.¹ De actuele stedelijke conditie van de Afrikaanse stad spreekt aan, omdat ze uitnodigt tot het bevragen van de bestaande, in het westen geformuleerde paradigma's, waarmee stedelijke ontwikkeling doorgaans wordt begrepen. De twintigste-eeuwse moderne architectuur en stadsplanning hebben belangstelling gewekt in kringen van architectuurhistorici, als een productie waarvan de studie kan leiden tot een beter begrip van de 'diaspora' van deze moderne beroepspraktijken. Ook *Postcolonial Studies* hebben de gebouwde ruimte in Afrika als onderzoeksthema ontdekt en *Urban history* met betrekking tot Afrika is een sterk opkomend onderzoeksgebied. Binnen organisaties als Docomomo International en Icomos ten slotte, wordt gedebatteerd over

het erfgoedstatuut van moderne architectuur in Afrika.²

Dit nummer van *OASE* deelt deze interesse en fascinatie voor Afrika, maar wil tegelijk kritische kanttekeningen plaatsen bij de recente herontdekking.³ Tegenover het discours over de 'informele', of zelfs 'onzichtbare' Afrikaanse stad,⁴ brengen we hier bijdragen die aantonen hoe de hedendaagse Afrikaanse stedelijkheid in belangrijke mate wordt gestuurd door een hardware die in de periode tussen ruwweg 1950 en 1970 tot stand kwam. In dit tijdsgewricht kenden de ontwerpende disciplines van het bouwen en het plannen een verschuiving. Van dienstbare professies binnen een koloniale context ontwikkelden ze zich naar meer globale praktijken van consultancy die zich inschreven in een opkomende internationale ontwikkelings-samenwerking na de onafhankelijkheid, waarbij nieuwe actoren op het voorplan traden. Aan de hand van concrete casestudies zal duidelijk worden hoe daarbij voormalige nationale, koloniale en zelfs linguïstische grenzen vervaagden onder invloed van complexe trajecten van import/export van expertise.⁵ Door middel van microhistorische analyses van de Mission Française d'Urbanisme in Kinshasa (Democratische Republiek Congo), van de nieuwe nederzettingen gerelateerd aan het Volta River Project in Ghana, van het werk

1 Rem Koolhaas et al., *Mutations* (Barcelona: Actar, 2000); Bregtje van der Haak (regie), *Lagos Wide & Close. An Interactive Journey into an Exploding City* (dvd, Amsterdam: Submarine, 2005).

2 Voor een overzicht van de recente belangstelling voor de Afrikaanse stad in diverse disciplines die gerelateerd zijn aan de studie van de fysieke ruimte, zie: Johan Lagae en Luce Beeckmans, 'De (her) ontdekking van de Afrikaanse stad. Enkele aantekeningen bij actuele thematieken in het historisch onderzoek naar de koloniale stad in subsaharisch Afrika', *Stadsgeschiedenis*, jrg. 2 (2008) nr. 3, 209-225.

3 Het recente tentoonstellingsproject 'Urban Africa. A photographic journey', dat werd samengesteld door de in Tanzania geboren architect David Adjaye en in 2010 al op diverse plekken werd gepresenteerd (het Design Museum in Londen, BOZAR in Brussel), is exemplarisch voor de herontdekking en – vaak onkritische – fascinatie voor Afrikaanse steden.

4 Zie bijv. Filip De Boeck en Marie-Françoise Plissant, *Kinshasa. Tales of the invisible city* (Gent: Ludion, 2004).

5 In dit opzicht sluiten we aan bij het baanbrekende boek van Joe Nasr en Mercedes Volait, *Urbanism. Imported or exported? Native aspirations and foreign plans* (Chichester: Wiley-Academy, 2003).

actually characterised as much by continuities as it was by ruptures with the immediate past.⁶

These case studies are preceded by a reflection on the historiography of modern architecture in Africa. A critical reading of the pioneering surveys of modern African architecture produced by Udo Kultermann since the 1960s assesses the legacy of this art historian by confronting it with more recent tendencies of writing the history of the built production in Africa. It suggests that we not only need a more inclusive mapping of the architecture on this continent, but also an approach that breaks away from an exclusive architects' history. An analysis of the difficulties confronted when documenting the work of Portuguese architects in Mozambique and Angola, due not in the least to the enduring taboo on this specific page in the nation's history, illustrates some of the particularities of research in this field.

As an interlude, this issue presents an 'architectural promenade' of the Avenida Lenine in Maputo, Mozambique, as seen by the young Congolese photographer Sammy Baloji. This striking cross section of the physical fabric of Maputo, going from early colonial buildings to the stunning high-rise complexes of the post-war era to the modest, everyday constructions of more recent decades situated at the periphery, is contextualized by the voice of a local architecture historian.

By choosing an outspoken historical perspective, discussing particular projects, designs and actors within a specific time frame, *OASE* 82 seeks to distinguish itself within the current debate on the city and architecture in Africa, a debate that often loses itself in either meandering metatheoretical reflections or in reductive readings informed by a stylistically inspired fascination for a forgotten modernist legacy.

6 For a more general questioning of the colonial-postcolonial dichotomy and the status of independence as an axiomatic dividing line, see Frederik Cooper, *Africa since 1940: The Past of the Present* (Cambridge/New York: Cambridge University Press, 2002).

van Israëliëse architecten in Afrika en van de stadsplanner Michel Ecochard die zich ontpopte tot een prototypische internationale expert op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, stellen deze bijdragen ook de dichotomie koloniaal/postkoloniaal ter discussie. Ze laten immers zien hoe het tijdperk na de onafhankelijkheid evenzeer door continuïteiten als door breuken met het onmiddellijke verleden werd gekarakteriseerd.⁶

Deze casestudies worden voorafgegaan door een reflectie over de historiografie van de moderne architectuur in Afrika. De baanbrekende overzichten van de moderne architectuur in Afrika, in de jaren zestig samengesteld door Udo Kultermann worden hier onderworpen aan een kritische lectuur en hun actualiteit bevraagd door ze te confronteren met meer hedendaagse wijzen om de geschiedenis van de gebouwde productie in Afrika te schrijven. Daarbij zal worden gepleit voor een meer inclusieve architecturale cartografie van het continent, maar ook voor een benadering die het exclusieve perspectief op de architect overstijgt. Door in te zoomen op de problematiek van het documenteren van het werk van Portugese architecten in Mozambique en Angola, die niet in het minst omwille van een voortdurend taboe op deze specifieke pagina uit het nationale verleden moeilijk verloopt, zullen een aantal bijzonderheden van dit type architectuurhistorisch onderzoek worden blootgelegd.

Als interval bij de teksten presenteert dit nummer een 'architecturale wandeling' langs de Avenida Lenine in Maputo, Mozambique, gezien door de ogen van de jonge Congolese fotograaf Sammy Baloji. Zijn markante dwarsdoorsnede door het fysieke weefsel van deze Afrikaanse stad, die vroege koloniale bouwwerken omvat, maar ook opmerkelijke hoogbouwcomplexen uit de naoorlogse periode en bescheiden, alledaagse constructies van meer recente datum die zich in de periferie bevinden, wordt in context geplaatst door de stem van een lokale architectuurhistoricus.

Door een uitgesproken historische invalshoek te kiezen, waarbij specifieke projecten, ontwerpen en actoren binnen een welbepaald tijdsvak worden besproken, wil OASE 82 zich onderscheiden binnen het actuele debat rond stad en

architectuur in Afrika; een debat dat zich niet zelden verliest in uitwaaiende metatheoretische bespiegelingen of in een reducerende lectuur die voortkomt uit een stilistische fascinatie voor een vergeten modernistisch erfgoed.

Vertaling: Johan Lagae

6

Voor een meer algemene kritische discussie met betrekking tot de dichotomie koloniaal/postkoloniaal en het statuut van de onafhankelijkheid als een axiomatische breuklijn in de Afrikaanse context, zie: Frederik Cooper, *Africa since 1940. The Past of the Present* (Cambridge/New York: Cambridge University Press, 2002).